

Una mirada sobre l'acolliment familiar i la família: el relat de vida de Mar

El relat de vida que presentem forma part d'una investigació més àmplia sobre els models d'acolliment familiar, en les modalitats de família extensa (parentiu i consanguinitat) i família educadora aliena (sense vincles de parentiu), de nens, nenes i adolescents en situació d'abandonament i desemparament i que estan tutelats/es pel sistema de protecció.

La història de Mar és la d'una noia jove de divuit anys que ha hagut de transitar per tres contextos d'acolliment diferents: família biològica, residència de menors i família d'acollida educadora, fins a la majoria d'edat.

El contingut de l'article està estructurat tenint en compte les diferents etapes del cicle vital de Mar.

¹ En la comunitat valenciana, el concepte de "família educadora" fa referència a l'acolliment familiar per part de "*personas sin vinculación alguna con el menor, en función del interés educativo de éste*", a diferència de l'acolliment realitzat per la família extensa (Vicepresidencia y Conselleria de Igualdad y Políticas Inclusivas).

Direcció publicació:
Diana Marre
i Beatriz San Román
Continguts d'aquest número:
Ana Poyatos García
Imatges:
Fátima Tocornal
Coordinació:
Victòria Badia
Traducció:
Victòria Badia
Difusió:
Maria Galizia
Subscripció i contacte:
gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

Amb el suport de

La infància: els sis primers anys

La vida de Mar, almenys en el seu record i el seu relat, s'inicia a partir dels sis anys, temps en què es formalitza l'acolliment familiar en el qual romanirà tretze anys, fins arribar a la majoria d'edat. De l'etapa prèvia té moltes llacunes, a causa tant de la seva curta edat com del dubte que mostra en fer referència a les seves vivències i records, no podent distingir sempre si aquests han estat viscuts o explicats, ja que les paraules que escoltem a la vida quotidiana, com a part d'una conversa de la nostra família, dels nostres amics i de la nostra cultura, poden tenir un efecte inductor de la memòria.

Mar és la segona pel que fa a l'ordre de naixement dels quatre fills que han tingut els seus progenitors. La seva família biològica està constituïda per: el pare, que va morir fa deu anys; la mare, de quaranta-vuit anys; José, el germà gran, de vint-i-sis; Consuelo, de setze; i Miguel, de catorze. Els dos més petits i ella mateixa varen ser acollits en la mateixa residència i posteriorment en la mateixa família, on continuaven acollits quan Mar va mar-

xar de casa. El germà gran no ha passat per l'acolliment familiar, tot i que al voltant dels nou anys va estar, junt amb Mar, en el centre residencial.

La raó per la qual des dels serveis socials valoraren la situació de Mar i els seus germans, perquè el sistema de protecció assumís la guarda dels menors, va estar motivada, no per la falta d'afecte dels progenitors sinó per la pobresa de la família biològica, que es va veure abocada a exercir la mendicitat al carrer amb ella. La indignació familiar com a causa que genera descuit i desatenció dels fills produeix un tipus de negligència infantil que, com sosté Brady, "crea un context de vida per als nens i les seves famílies que els obliga a desenvolupar una sèrie de comportaments i de creences que, sovint, es transmeten de generació en generació i que correspon a respostes adaptatives en aquesta situació injusta i amb carències".

Els pares biològics, en el moment de detectar-se la situació de pobresa i risc en la qual es trobaven els seus fills i filles, acceptaren l'acolliment dels dos més grans (José i Mar) en una residèn-

Dreamers-VIII

cia de menors, ubicada a la mateixa zona on resideixen. Posteriorment, els dos fills més petits (Consuelo i Miguel) també varen ser acollits al mateix centre. Mar i els seus germans, després d'un acolliment familiar fallit, varen tornar a la residència fins que, posteriorment, es va establir un nou acolliment permanent dels tres menors amb una família educadora amb

Libro de artista

la qual segueixen convivint perquè, en aquell moment, José decideix quedar-se amb els seus pares. Els progenitors no estaven d'acord amb aquesta mesura i demanaven contactes més freqüents amb els seves filles i el fill.

L'etapa de la vida de Mar fins als sis anys és un puzle incomplet, sobretot quan rememora les relacions amb el seu pare biològic. Durant el relat assenyala alguns fets i imatges molt significatives per ella: el gat que li va demanar al seu pare, i el lloc de casa seva des del qual veia, amb freqüència, com se l'emportaven en una ambulància:

"[...] creo que me acuerdo y creo que no me confundo, que yo an-

tes cuando estaba en mi casa, a mi padre que todavía vivía le pedí un gato y me lo dio, después también me acuerdo que estaba muy enfermo y se lo llevaban casi siempre, creo que, en ambulancia, lo veía en la ambulancia desde la terraza, perdón, desde el balcón, lo veía yo y tal. Y no me acuerdo de más."

El regal del gat, que li va fer el seu pare, el segueix recordant amb tot detall, descrivint la mida, el color i com es deia:

"Isidoro se llamaba, Isidoro. [...] Era blanco y negro, así, pequeñito [ho assenyala amb les mans]. Fíjate si me acuerdo yo cuando tenía seis años [...] O sea que sí, de eso me acuerdo yo. Y no me acuerdo nada más que de eso. Lo que más impacta en realidad. Hay cosas que... otras que no, pero bueno..."

Fins a arribar a l'acolliment permanent, els quatre primers anys de la seva vida van seguir un procés que es va anar desenvolupant amb contactes regulars amb la família biològica i amb altres experiències d'acolliment residencial i familiar que Mar no re-

corda. En la seva memòria roman allò que li han explicat sobre els motius pels quals no van poder tornar amb els seus progenitors en l'etapa prèvia a l'acolliment permanent:

"[...] por lo que me han dicho, es que íbamos a casa de mis padres, los biológicos, a estar allí y después volvíamos otra vez. Pero, claro, lo que me han comentado ha sido que era muy malo para nosotros porque cada vez, todo lo que nos habían enseñado, lavarse los dientes, lavarse las manos antes de... O cambiarse porque estábamos sucios o lo que sea, volvemos allí y se nos quitaban todas las costumbres, entonces, claro, nos costaba mucho más después volver otra vez a la residencia y oír: "¿esto no te lo hemos enseñado? Pues, hazlo" Entonces, claro, se ve que dejaron de haber, creo que dejaron de haber [visitas], de cada fin de semana a casa, creo, es que no me acuerdo bien de esta parte".

Si Mar ha pogut conèixer les raons per les quals els pares biològics la porten a una residència i, posterior-

ment, passa per l'acolliment familiar, és perquè li preguntà a la seva mare d'acollida, ja que ella no recorda res. Però comprèn que els seus progenitors actuessin així a causa de la falta de possibilitats econòmiques:

“Pues que las condiciones no eran buenas, no, no, nos dijeron que... A mí, por lo que me ha contado mi madre, la acogedora, yo no me acordaba de nada y yo le pregunté y me contestó que resulta que nosotros estábamos con ellos y, por ejemplo, se iban por ahí [los progenitores] y nos dejaban en el balcón, yo es que no me acuerdo de nada. Se iban, nos dejaban ahí, si era invierno, a lo mejor, nos ponían manga corta, o yo que sé, o no nos alimentaba bien porque no podían [...]”

Del seu pas per la residència recorda alguns episodis relacionals i certes imatges i vivències que segueix mantenint en la memòria com a molt significatius d'aquesta etapa de la seva vida. Entre els records d'aquest període menciona el seu comportament a la residència i diu que era “una mica re-

bel”. També verbalitza la calor humana i relacional que representava el poder “estar con los otros” o que una persona adulta l'acompanyés al llit, es quedés amb ella i li regalés una peça de roba feta a la mida perquè la portés a prop del seu cos i li aportés calor. Tanmateix, no recorda el nom de la monja que li va fer la samarreta, encara que sí en recorda la vinculació afectiva:

“Un poco rebelde, un poquito, y cuando nos decían “venga, va, todo el mundo a dormir” entonces estábamos chicas aquí y chicos en otro lado, y cuando apagaban todas las luces y se iban a dormir las monjas, siempre me levantaba yo y me iba a la habitación de los chicos para hablar y estar con ellos. Y ellos me decían “M. vete a dormir” y al final, pues una persona se quedó conmigo a mi lado durmiendo y me hizo una camiseta interior blanca, que aún la tengo, y es así de pequeña [la medida con las manos] de cuando tenía seis años”.

En relació amb els records negatius del seu acolliment a la residència i que l'han marcat profundament, mencio-

na el fet que la castiguessin tallant-li els cabells. A causa dels sentiments de desconsideració com a persona i d'anul·lació de la seva identitat com a subjecte que li va generar, aquesta acció va ser viscuda com una amputació física, emocional i immoral, que va deixar empremta; de la mateixa manera que si li haguessin tret un òrgan vital del seu cos. En paraules de Mar:

“[...] Hay una cosa que me marcó, que la tengo presente toda mi vida

Yo cierro los ojos

*Campo
semántico I*

en la cabeza y es que me dicen de cortarme el pelo, es como si me arrancasen mi alma, como que me quitasen la vida, porque me acuerdo yo que tenía el pelo, era pequeña, tenía el pelo muy largo, con flequillo, muy mona, y a mí lo que se me ocurrió fue cortarme el flequillo y dijeron, "espérate" y me corta-

ron todo el pelo a lo chico. Eso me ha marcado mucho. Y claro, cada vez que me dicen de cortarme el pelo, lloro. Porque para mí el pelo es como una parte de mi cuerpo que me han arrancado, como una mano, que con las manos haces un montón de cosas, pues lo mismo mi pelo. Mi pelo para mí es algo que expresa, que me siento bien..."

L'acolliment familiar, dels 6 als 18 anys: l'etapa de benestar

En el record de Mar, la seva vida de família s'inicia quan és acollida per una família educadora, amb qui ha conviscut més de tretze anys. Durant tot el relat, sempre que parla dels seus acollidors els identifica com a pares. Situa la seva vinculació i afiliació social cap als sis anys: "es que yo me fui con seis años, no me acuerdo si empecé con cuatro, o con cinco, no me acuerdo, es que no me acuerdo para nada". També aclareix que els seus pares varen acollir els seus germans petits donant-los l'oportunitat de poder mantenir-se tots junts, encara que el seu germà gran va decidir quedar-se amb els pares biològics:

"[A] mis hermanos los acogieron mis padres, tenían dos años y cuatro, entonces, claro, vieron que tenían otra hermana y dijeron, pues bueno, ya que está con los hermanos pues para que se la lleven otros padres pues la cojo yo y que esté con sus hermanos. Y también mis padres le dieron la oportunidad a mi hermano el mayor, de si querían irse con nosotros, pero claro, él dijo que no, que se quería quedar..., pero la oportunidad la tuvo, él dijo que no".

Abans que s'iniciés l'acolliment definitiu, Mar i els seus germans van mantenir contactes de cap de setmana amb els pares acollidors per anar-se acomodant mentre aquesta família determinava si prenia la decisió d'acollir-los de forma permanent: "Antes de acogerme, todos los veranos me iba con mis padres [d'acollida] y siempre me iba de apartamento, aquí, en Alboraya, y después me devolvían, y así pues se ve que varios veranos y después ya decidieron acogerme".

Una vegada formalitzat l'acolliment, la vida de Mar i els seus germans can-

via radicalment: passen a ser les filles i el fill d'una família que es bolcarà en cuidar-los i atendre'ls en exclusiva. Els pares d'acollida gaudeixen d'un nivell socioeconòmic i cultural completament diferent al de la seva família biològica. Els tres germans van passar d'una vida de pobresa i d'atenció institucional a una bona vida en la qual tenien cobertes les necessitats materials i afectives.

Mar i els seus germans han acudit a una escola confessional, situada en una zona cèntrica de la ciutat de València. Han tingut la possibilitat de realitzar activitats esportives i recreatives, de poder viatjar i elegir el tipus d'estudis que volien dur a terme, encara que Mar no els finalitzés o no tingués bones qualificacions escolars:

"[...] he terminado mis estudios desde primaria hasta la ESO, después entré en un módulo de actividad física deportiva, no lo hice muy bien, o sea que suspendí y eso, después hice otro de cocina y gastronomía, pero me lo tuve que dejar y dije: "no, da igual". Mis padres estaban dispuestos a pagar-

melo, pero yo dije que no. Que prefiero que no me lo paguen, que ese dinero que se están gastando, que es mucho dinero, pues prefiero que se lo gasten en mis hermanos y en cosas, yo que sé, en cualquier cosa y tal, y ahora tienen un perro, o sea, que le ha venido bien. Y ahora en vacaciones se van a Roma, o sea, que yo también he viajado con ellos y todo..."

A pesar que Mar ha tingut baralles i desacords amb el seu pare d'acollida, cal destacar la rellevància que ha suposat per a ella i els seus germans l'oportunitat de beneficiar-se i gaudir de benestar personal i social, des de la seva experiència de nena acollida, durant aquests tretze anys. L'acolliment familiar li ha donat la possibilitat de tenir uns pares, una llar, i gaudir de les oportunitats afectives i materials, formatives, de valors, etcètera, que els seus pares biològics no podien oferir-li i que han suposat fites importants en la seva vida.

"Eh, estuve con ellos [pares d'acollida] hasta la adolescencia pues ha sido buena y también mala

Sobre mí

como todos, pero claro, vamos a ver, vamos a ver, mis puntos han sido que he tenido el apoyo de mi familia, pues he visto las diferencias que hay entre la acogida y la familia biológica, mmm, también he visto las cosas que me ha podido dar esta y no la otra, aunque la otra también me haya podido dar, pues no es lo mismo las calidades ni las condiciones tampoco, por lo menos en mi caso".

*Anémona
mnemónica*

La majoria d'edat: en busca de l'autonomia personal

Les fites que han marcat les noves transicions de Mar en aquesta etapa del seu cicle vital venen marcades, d'una banda, per l'abandonament de la vida familiar i el benestar que li proporcionen els pares acollidors: afecte, amor, recer, alimentació, cura, presa de decisions, etc.; de l'altra, el fet d'iniciar el periple per buscar una llar comptant amb els seus amics, la família biològica, la seva parella i la família

d'acollida; i, finalment, per les aspiracions a assolir l'autonomia econòmica que proporciona una feina i el poder formar una família pròpia.

El fet que desencadenà que Mar decidís deixar la seva família d'acollida va ser el conflicte amb el seu pare. La relació amb el pare acollidor comença a esdevenir tensa, amb discussions freqüents, sobretot, cap a l'inici de l'adolescència. Durant aquests anys aquest pare, davant els desacords amb Mar, li diu que s'ha de sotmetre a les normes fixades en la família fins que faci els divuit anys.

"He estado trece años y después de trece años no podía soportar más todo y me fui. Sí, pues para mí, la verdad, no me gustaba nada y, no sé, no quería seguir y mi padre dijo "mira, tu cuando tengas dieciocho años te puedes ir, pero mientras sigas viviendo bajo este techo cumplirás las órdenes de esta casa" y yo dije "pues muy bien", entonces esperé a tener los estudios, me lo dieron todo, se han portado muy bien conmigo desde luego, para nada me arrepiento, pero claro

después ya llega un momento que no puedo más...".

Ara diu que se sent "mejor, estando fuera que estando dentro". A més, el fet que ella se n'hagi anat de casa ha fet que el seu pare canviï d'actitud en relació amb ella i els seus germans: "Se ve que mi padre ha cambiado un poco de como estaba viviendo en su casa, creo que está viendo cómo soy yo, un poquito, o algo, pero bueno, siempre queda ahí la cosa". Com sol passar amb els germans grans, els seus conflictes comporten que es canviïn una sèrie de normes familiars, que aquestes es flexibilitzin facilitant així l'autonomia dels germans més petits. Obres el camí: "Sí, ahí mis padres han cambiado porque como me han visto a mí..., no quieren cometer los mismos errores y han dicho, "pues mira, en vez de hacer esto", pues ahora les están dejando más libertad, les están dejando verse más con los amigos, o comer por ahí..."

La seva decisió d'anar-se'n de casa sense tenir una feina ha tingut unes conseqüències pràctiques en la seva vida quotidiana. En primer lloc, ha ha-

gut de buscar un sostre: viu a casa d'un amic durant una temporada, després amb la mare i el germà biològics i, finalment, amb la parella i la seva família.

El retorn amb la família biològica té lloc després que haguessin passat tretze anys, durant els quals solament havien mantingut reunions cada vint-i-vuit dies en un punt de trobada familiar; per tant, en les relacions entre Mar i la seva família d'origen s'havia creat una notable distància social i emocional (tot just havia viscut amb la seva mare de naixement els dos primers anys de vida). Aquesta desafecció i l'allunyament de la classe social són viscuts per ambdós germans. En el testimoni que relata la interlocutora, el seu germà li recrimina que no pugui conviure amb ells a causa del diferent estatus social:

"Cuando fui con mi madre, la biológica, también. No me gustaba como... La manera en que me hablaba, pero se ve que son las costumbres que tienen ellos y no me gustaba nada y mi hermano me dijo... "en vez de bajarte de cate-

goría, porque tú estás en un nivel alto, con una sociedad bien, pues, no quiero que te bajes a lo mínimo, o sea, si quieres puedes vivir con tu novio, son padres que están bien, que tienen trabajo, dinero y tal. Vete con ellos que estás mucho mejor y te pueden seguir dando una educación en la que tú sabes convivir, no como nosotros", entonces mi hermano me dijo eso, que aquí estoy por eso [a casa de la seva parella]".

La raó per la qual hi ha un rebuig explícit del germà gran, quan retorna Mar, a més de la distància de classe social, està en relació amb la falta de connexió entre ella i la seva mare, la relació amb la qual sembla estar presidida per la desafecció i la falta de vincles afectius que s'ha anat creant al llarg dels anys. Per la noia, les trobades periòdiques (les visites) amb la família biològica semblen haver significat no tant una necessitat relacional com l'acompliment dels tràmits establerts pel sistema de protecció, als quals hom s'acomoda i intenta que passin el més aviat possible, perquè

Retratos

tampoc duren molt de temps, tot just una o dues hores: "una vez cada veintiocho días, pues por lo menos poder verla, aun así, aunque no te vaya muy bien, tal, pues por lo menos vas a verla, pasas una horita con ella o dos, y ya está y cuentas qué tal, si quieres ayudar en algo, le enseñas algo y ya está...".

La relació amb la seva parella s'inicià quan encara era menor d'edat, i va ser el detonant que accelerà la sortida de Mar de la casa familiar, donat que

*Campo
semántico II*

el pare, com hem assenyalat anteriorment, no semblava que acceptés que la seva filla estava creixent i que les normes de la infància no servien per a l'adolescència, en la qual es fa necessari redefinir les relacions. Per ella la relació amb la parella "[va] muy bien, yo empecé con diecisiete, él con dieciocho, claro. Yo era un año menor, pero bueno, bien. La relación súper bien. [...] Llevamos juntos un año y siete meses, "que los vamos a cumplir el 24 de agosto" [...] Me ha ayudado en todo..."

Mar té en compte, i en el relat ho subratlla, que viure de manera autònoma i emprendre una vida de parella, de família i portar una casa suposa assumir-la amb totes les conseqüències: "Ahora mismo sé lo que es llevar una casa, barrerla, fregarla, una casa normal... pagarla y todo, ahora la está pagando mi novio, porque yo no tengo trabajo ni nada. Quiero saber lo que es pagar una casa, que te cueste sudor, que has trabajado y que tal, yo quiero saber lo que es eso, pero bueno, ya lo sabré ya, algún día..."

Les seves expectatives actuals passen per aconseguir una feina "lo antes posible", viure amb la parella, casarse i tenir "algún niño...". Però donada la seva experiència com a filla acollida considera que vol oferir la mateixa oportunitat que ella ha tingut a altres nens o nenes i no pas tenir fills biològics: [...] "son los que más lo necesitan, porque yo me pongo en mi situación, veo a otro niño que está en la misma situación que yo o en peores condiciones que yo estaba antes, pues digo: si lo puedo acoger o adoptar es mucho mejor para él"

Considera que per ser un nen o nena acollit/da o adoptat/da es necessita un temps d'acoblament i d'adaptació a la nova família, però que això mateix passa, "pienso, en todas las familias"; "cuando tú naces, aunque seas biológica también te cuesta, "¿este quién es?", preguntas, "¿este quién es?, ¿esta es la abuela?", "no, este es tu tío"... , normal".

Mar, com tantes noies, expressa les seves aspiracions i els passos que està donant per trobar feina; parla de la seva disponibilitat per a qualsevol tipus d'activitat de la qual pugui rebre honoraris, encara que això suposi baixar el seu estatus social: "Estoy buscando trabajo. Pero no encuentro. Ya he enviado currículums a todas partes; pero dicen... "ya te llamaremos", nunca llaman".

L'acolliment familiar: estructura familiar basada en llaços de solidaritat i afecte

Mar no dubta, en cap moment de la seva narració, de l'experiència tan positiva que ha suposat per a ella l'acolliment familiar. Ha pogut tenir i gaudir de tota mena de béns materials i afec-

tius, a pesar de la relació litigant que ha tingut amb el seu pare acollidor en l'etapa de l'adolescència:

“Sí, sí, sí, sí [...] A mí me han dado todo. Todo lo que he pedido me lo han dado, hasta lo que no han podido también me lo han dado, nunca me ha faltado de nada, nunca. Aunque tuviéramos nuestras broncas, casi siempre con mi padre, que yo siempre bronca padre-hijo. Perdón, padre-hija”.

D'altra banda, subratlla que la seva vida hagués estat molt diferent si no hagués tingut l'oportunitat d'estar acollida: “me alegro de que me hayan cogido, que me hayan enseñado unos valores y todo, y que me hayan podido dar todo lo que han podido y haber visto cosas y todo, o sea que bien. ...”.

El significat que ha suposat per Mar la filiació social de l'acolliment i l'oportunitat de créixer en una família aliena a la biològica, amb la qual ha viscut dels cinc als divuit, queda reflectit en la definició que fa de: què és per tu la família?:

“La familia, para mí, no es la que ha parido y ya está. La familia para

mí, en realidad, es la que te alimenta, la que te viste, la que está contigo, aunque te haya pasado de todo; la que te está apoyando, la que va contigo a todos los sitios, aunque también tienes a la otra, pero claro, no es lo mismo. Yo puedo ir con la otra y me puede acompañar, pero no es lo mismo, tener a la acogedora que lo da todo, aunque tengas trece años, cuesta más, con trece años cuesta mucho más, acoger, amoldarte, pero bueno, se empieza por algo. Yo tuve la suerte de empezar pequeña [...], pues eso que me alegro mucho que me hayan acogido, la verdad es que sí, porque si hubiera estado con la otra..., vete a saber dónde estaría yo ahora...”.

A manera de conclusió

La curta trajectòria vital de Mar és la d'una persona molt jove (adolescent), però amb una experiència, durant la seva infància, d'absències, de carència de cura afectiva i, sobretot, material, en relació amb les necessitats bàsiques en la família biològica, per

La mirada

l'extrema pobresa i marginalitat social dels seus progenitors.

Tanmateix, el seu (re)naixement, en el record i a nivell vivencial, es va produir al voltant dels sis anys, en ser acollida per una família en la qual s'ha socialitzat, vinculat i generat capacitats resilents durant tretze anys i amb la qual ha adquirit i reconegut una altra nova forma de parentiu i filiació social; tot i que coneixent, comprenent i acceptant l'existència de la seva família biològica, però sense aferrament ni vincles afectius.

SOBRE L'AUTORA DEL TEXT

Ana Poyatos García

Professora jubilada, és treballadora social, llicenciada en Sociologia i doctora (cum laude) per la Universitat de València. Ha impartit docència durant vint-i-vuit anys en la Titulació de Treball Social i en màsters sobre Mediación, Família e Infància a la Facultat de Ciències Socials, Universitat de València. Ha coordinat i participat en la publicació del llibre *Mediación familiar y social en diferentes contextos*. També ha publicat en revistes especialitzades, articles relacionats amb els models de famílies acollidores i les xarxes socials. L'any 2015, va llegir la tesi "*El acogimiento familiar de la infancia: modelos de familia y contextos de intervención social*", dirigida per la Dra. Josepa Cucó i Giner. Ha rebut el *XV Premio Científico Documentos de Trabajo Social Málaga 2011*, Modalitat d'Investigació, amb el treball titulat: *Las familias acogedoras y sus redes sociales. Un análisis comparativo del acogimiento de menores en familia extensa y educadora (ajena), desde el ámbito de los servicios sociales*. L'any 2016 va rebre l' *Homenaje a las mujeres pioneras en el gobierno de los centros* de la Universitat de València (Unitat d'Igualtat. Vicerectorat de Cultura i Igualtat). Ha estat Vicedegana de Relaciones Internacionales, Cultura y Difusión a la Facultat de Ciències Socials de la Universitat de València.

SOBRE L'AUTORA DE LES IMATGES

Fátima Tocornal

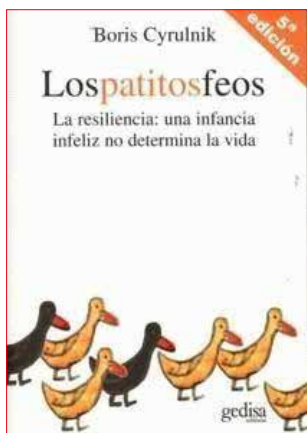
Va estudiar a l'Escola Massana, l'especialitat de pintura i vídeo, a més de cursos de joieria amb Silvia Walz.

Des de l'any 1987, la seva obra ha estat mostrada en diverses exposicions individuals i col·lectives, així com en fires d'art i festivals de vídeo art.

Ha estat seleccionada en diferents convocatòries artístiques nacionals i internacionals i ha rebut diversos guardons per la seva obra, com el "Premi Creativitat" de la Generalitat de Catalunya (dins del col·lectiu Corriente Alterna) el 1988 o el Premi al Projecte "Obsesiones" atorgat el 1989 per la Direcció General de la Joventut.

www.fatimatocornal.com

PER LLEGIR

Cyrulnik, B. i Morin, E. (2007)
Los patitos feos
Barcelona: Gedisa

És un llibre que conté experiències clíniques sobre nens i nenes que han patit alguna mena de maltractament i sobre com aquest afecta les seves vides. L'autor considera que posar fi al maltractament no és la solució definitiva (perquè deixa empremtes); tanmateix, és un pas important per aconseguir la metamorfosi desitjada, per adquirir certa resiliència; entesa com la capacitat per resistir les adversitats, un mecanisme d'autoprotecció format, primer pels llaços afectius, i després per l'expressió de les emocions. El text analitza tres aspectes diferents: les empremtes que deixen els recursos interns en el temperament; l'estructura de l'agressió; i la disposició dels recursos externs entorn de l'agredit.

Pérez Gutiérrez, Verónica
Cuentos para Haizea (col·lecció)

Des de la seva experiència de mare acollidora, l'autora creà aquesta col·lecció de contes, la finalitat de la qual és afavorir la comunicació entre els/les nens/es d'acollida i les famílies i ajudar-los a comprendre moltes de les realitats que comporta la mesura de protecció. Són també d'utilitat per als professionals (educadors, psicòlegs, metges, professors...), que poden trobar en aquests contes un excel·lent material pedagògic, una eina que els permet d'apropar-se als nens/es acollits/des i poder treballar amb ells/es. Es poden aconseguir a través de la seva pàgina web: <http://www.cuentosparahaizea.com>.

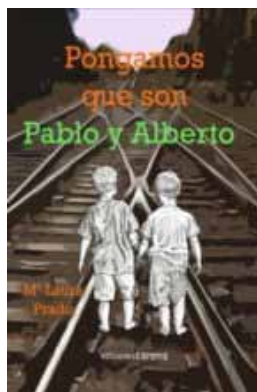

Pi i Vendrell, C. (2015)
Cent trenta-sis dies al niu del cucut
Barcelona: Acidalia Edicions

El recull de correus creuats entre el Gerard i el Marcel, de setembre de 2013 a juliol de 2014, deixen al descobert les misèries d'una maquinària perversa que es perpetua a si mateixa sense aparent possibilitat de control. El sistema de protecció de menors, necessari i útil per a uns, abominable i vulnerant de drets fonamentals, per a uns altres, és qüestionat sovint per qui més el coneix, però rarament ningú en vol parlar. És un llibre de lectura fàcil, la digestió del qual, però, serà difícil, per la inevitable conclusió que el nostre sistema de protecció a la infància, de vegades, no protegeix gaire.

Barbero, A.
(textos) i Blasco,
T. (il·lustr.)
(2013)
**Cuentos para
familias del
corazón**
Madrid: Editorial
Grupo 5

Prado, M.L.
(2014)
**Pongamos que
son Pablo y
Alberto**
Barcelona:
Carena

Aquests contes tenen com a objectiu ajudar als fills i filles adoptats a comprendre millor el seu passat i poder donar-li un sentit. Són una eina perquè professionals de l'àmbit de l'adopció, pares i mares, mestres i educadors treballin amb els nens i les nenes. Per això, es publiquen acompanyats de textos introductoris i d'una fonamentació teòrica i pràctica que ajudarà que l'adult-lector pugui aprofitar tot el seu potencial narratiu i encaminar, mitjançant la seva lectura amb el nen o la nena, els objectius que desitgi treballar, reforçar o aconseguir.

Pablo i Alberto són dos nens espanyols del segle XXI. La seva història té de particular que l'administració pública va assumir-ne la tutela quan van néixer i els va proporcionar una família en la qual van créixer, varen estimar i es van desenvolupar com qualsevol altre nen. Fins aquí, Pablo i Alberto haurien estat nens normals. Però l'administració va decidir prendre'ls la família que els hi havia donat. I per què? Solament perquè als nens i la seva família no se'ls van reconèixer els drets. Solament perquè l'entitat pública va poder trobar algú que els desitjava.

PER VEURE

Adams,
Jolene (Dir.)
(2012)
**El Huésped
(The Boarder)**
EUA, 100 min

La família Williams acull un nen gran, a petició dels serveis socials. El noi es mostra atordit i desconfiat després d'estar a diverses cases d'acollida. Els l'ofereixen a aquesta família perquè saben que posseeix experiència, perquè ja tenen dos adolescents adoptats. Aviat descobreixen que el nen carrega amb molts problemes. La pel·lícula tracta el tema del trastorn del vincle (attachment) greu de tipus punitiu i de com la seva situació interfereix en les relacions de la família d'acollida.

LINKS D'INTERÈS

El acogimiento familiar de la infancia: modelos de familia y contextos de intervención social

Tesi doctoral realitzada per Ana Po-yatos (l'autora d'aquest número) a la Universitat de València.

Adolescentes acogidos por sus abuelos

Tesi doctoral realitzada per Isabel Mª Bernedo a la Universidad de Málaga.

Infancia en internados: historias, narrativas, itinerarios

Tesi doctoral realitzada per Francisco Javier Domínguez Alonso a la Universidad de Alicante.

"Mi banda, mi hogar": Resignificando la infancia a partir de los niños y niñas de la calle de la Ciudad de México

Tesi doctoral realitzada per María Espinosa a la Universidad de Granada.

Carta a los Señores y Señoras Importantes

Què els diria una nena de dos anys amb discapacitat a "les senyores i senyors importants", dels qui depèn el fet que pugui ser una ciutadana amb drets?

RECOMANEM

L' [Asociación Estatal de Acogimiento Familiar](#) (ASEAF) està formada per les principals associacions d' Acolliment Familiar de les distintes Comunitats Autònomes. Realitza investigacions relacionades amb l'Acolliment Familiar. Convidem a veure els vídeos que té [a la seva web](#) de les ponències exposades, el mes d'octubre, al *VII Encuentro Estatal de familias de acogida "Marcando diferencias"*, celebrat a Màlaga l'octubre de 2016. Les presentacions van ser realitzades pels agents socials (institucions, tècnics, investigadors, etc.), però també pels protagonistes directes: els nens, nenes i adolescents acollits i les famílies acollidores que expliquen en primera persona la seva experiència.

NOTÍCIES AFIN

Activitats docents a la UAB

Durant el mes de febrer en el context de l'assignatura de "Persona, Cos, Salut i Gènere" del Grau d'Antropologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (impartida per les professores Bruna Alvarez i Chandra Clemente, ambdues del grup AFIN), s'han realitzat dues activitats formatives per treballar el concepte de persona en la nostra societat.

La primera de les activitats ha estat la projecció de la pel·lícula documental *Un sitio donde quedarse*, dirigida per Marta Arribas i Ana Pérez de la Fuente (2014), en la qual mostren la situació en què es troben les persones que, estant sota la tutela de l'Estat, arriben a la majoria d'edat. En complir els divuit anys, han d'abandonar el centre on estan, per anar a un no-lloc i buscar un espai on quedar-se.

La projecció d'aquest documental s'acompanyà d'una ponència realitzada per la Dra. Diana Marre, ti-

tulada *Políticas y Necropolíticas*, que traçava una línia històrica des de les polítiques de desaparició de nens/es a Espanya durant el Franquisme fins a la situació actual dels nens i nenes als centres de menors, per mostrar com l'Estat gestiona les vides de les persones.

Estada de Priscila Rivera a la Fordham University

Priscila Rivera, que desenvolupa la seva tesi doctoral en el grup AFIN amb una investigació titulada "*La dimensión moral y económica de la donación de óvulos*", inicià el passat 20 de gener una estada internacional a la Fordham University (New York, EUA), sota la supervisió de Daisy Deomampo, antropòloga mèdica especialista en gènere i salut, bioètica i justícia social. Deomampo ha publicat recentment un llibre sobre el seu treball en subrogació a Índia titulat *Transnational Reproduction: Race, Kinship, and Commercial Surrogacy in India* (2016, New York University Press).

Els Aperitius dels Dijous AFIN

Els Aperitius AFIN s'inauguraran el 9 de març amb una ponència de Diana Marre (Universitat Autònoma de Barcelona-AFIN) sobre *Reproducción con 'terceras partes' y políticas reproductivas en España*. El següent dijous, 16 de març, Hugo Gaggiotti (University of the West of England), parlarà de les *Decisiones teóricas y metodológicas en investigación social* a través de videoconferència. El 23 de març, Alicia Rebuella (Universitat Autònoma de Barcelona - AFIN), parlarà sobre *Prácticas y creencias durante la gestación, parto y puerperio en Sikka, Indonesia*. El 30 de març, Silvina Monteros (Universidad de Granada-AFIN) tancarà el mes de març amb *Los discursos feministas de la gestación subrogada* a través de videoconferència.

Finalment, abans de les vacances de primavera, Javier González i Diego de la Torre (Universitat di Torino) presentaran el seu treball sobre *¿Familia, amigos o trabajo? Procesos de parentalización entre Au Pairs latinoamericanas en el sur de Francia*.

Resultats de la investigació sobre Homes i cura

El 16 i 17 de febrer se celebrà a Sevilla el VI Congrés Red Española de Políticas Sociales. L'antropòloga i investigadora del grup AFIN, Mireia Roca, junt amb Yolanda Bodoque, presentà una comunicació "Trabajadores del cuidado: estrategias de contratación de hombres en trabajos remunerados de cuidados". En aquesta es van exposar alguns dels resultats de la investigació RecerCaixa "Homes cuidadors. Reptes i oportunitats per reduir les desigualtats de gènere i afrontar les noves necessitats de cura". La comunicació se centrà en analitzar la participació dels homes en la cura remunerada de persones adultes en situació de dependència a Catalunya, concretament en les estratègies que guien les organitzacions que operen a través dels serveis públics de cura (serveis socials, sanitat) per reclutar homes i en quina mesura aquesta situació pot resultar també una tàctica de les polítiques socials per alterar, o no, l'estructura de gènere present en aquest tipus d'activitats.

5th Global Congress for Qualitative Health Research

Els dies 8 i 9 de maig tindrà lloc a Lisboa el 5º Congrés Global d'Investigació Qualitativa en Salut, que porta el títol "La investigació qualitativa en salut. Una força per al canvi", del comitè científic del qual forma part María Pilar Isla, membre del grup AFIN.

Per més informació, es pot consultar la [pàgina web del congrés](#).

Transitant l'invisible: Etnologies fantasmals a la Catalunya contemporània

El mes de desembre passat es publicà el llibre *Transitant l'invisible. Etnologies fantasmals a la Catalunya contemporània*, les autores del qual són Victòria Badia, membre del grup AFIN i Sibila Vigna (UB). Des d'una perspectiva antropològica, les investigacions de les autores exploren, per un costat, dos llocs considerats "encantats" –l'Hospital del Tòrax de Terrassa i el poble abandonat de La Mussara– i, per l'altre, les activitats d'un grup de Girona dedicat a l'experimentació paranormal. Les experiències paranormals i els fets fantasmals, en tant que realitats socials –igual que déus, àngels i sants–, constitueixen valuosos indicis etnogràfics de les societats que els acullen, arrelats en una tradició d'històries i llegendes que formen part del seu entramat cultural i de la seva identitat. En aquest sentit, esperits, aparicions i desaparicions no solament donen compte de persistents relacions entre les persones vives i les difuntes, sinó que sovint remet a emergències del passat, i als forats negres de la memòria col·lectiva, per posar en evidència deutes pendents, injustícies, necessitats i anhels de les comunitats.

17 i 18 de març: Jornades "Identidades y 'Orígenes' en Adopción y Reproducción Asistida"

AFAM (Asociación de Familias Adoptivas Multiétnicas) i el Grup d'Investigació i el Centre de Serveis AFIN (Universitat Autònoma de Barcelona), organitza per als dies 17 i 18 de març unes Jornades sobre: Identitats i 'orígenes' entorn de l'externalització de la reproducció a través de l'adopció, reproducció assistida i subrogació –o en reproducció amb participació de "terceres parts", i el Workshop Adopción/Raza/Racismo.

Les Jornades tindran lloc: el dia 17 de març, a la sala d'actes de la Facultat de Ciencias del Trabajo de la Universidad de Granada, amb la intervenció dels conferenciantes Dra. Diana Marre, Dr. José Antonio Lorente, Dra. Silvana Monteros, Dr. Marcin Smietana i Dra. Irene Salvo, i, el 18 de març, en el Centro de Enseñanza de Profesorado (CEP), on es realitzarà un *workshop* sobre "Adopción/ Raza/ Racismo", en el qual comptarem amb la presència de la Dra. Beatriz San Román, Cary McCay Jones, la Dra. M^a del Valle Medina, Sefali Arana Vicente i Clarissa Suazo Arzú.

Aquestes jornades es contextualitzen en el marc del Projecte coordinat I+D RETOS "*Deseos parentales y derechos reproductivos y filiales: miradas interdisciplinarias sobre decisiones reproductivas y 'orígenes' en reproducción asistida, adopción y subrogación*" (2016-2019), finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad, la investigadora principal del qual és Diana Marre.